

10. Wat zou ik moeten weten over de familiecontext van Eritrese amv's?

Deze notitie bespreekt de familiecontext van Eritrese amv's en vluchtelinggezinnen. De Eritrese vluchtelingengemeenschap is op dit moment aan veel verandering onderhevig. Naast gebeurtenissen die in principe van alle tijden zijn, maar die beïnvloed zijn door onder andere de vlucht en de afwezigheid van gezinsleden door de dienstplicht (zoals huwelijken, echtscheidingen, geboorte en sterfte), is er sprake van separatie van familieleden en hereniging met familieleden. Soms gaat dit niet goed. Het komt geregeld voor dat hulpverleners hun zorgen uiten over de opvoeding van kinderen, die vervolgens onder toezicht van een gezinsvoogd worden gesteld. Gezinsbegeleiding geven kan dan een uitdaging zijn. Wat moet je weten en waar moet je rekening mee houden? Deze notitie is geschreven naar aanleiding van frequente vragen en casuïstiek. De informatie die hier gegeven wordt kan behulpzaam zijn om Eritrese amv's én Eritrese vluchtelinggezinnen beter te begrijpen en de begeleiding beter te laten aansluiten op hun behoeften en wensen.

10. Wat zou ik moeten weten over de familiecontext van Eritrese amv's?	1
10.1 <i>Familie in Eritrese context</i>	1
Traditionele rolverdeling	1
Patriarchale familiesysteem.....	1
Grootfamiliecultuur	1
De rol van ouderen en de mediationcultuur	1
10.2 <i>Voogdij in Eritrea</i>	2
Wat houdt voogdij in Eritrea in?.....	2
Vrijstelling van de voogdij.....	2
Gedeelde voogdij.....	2
Voogdij wanneer ouders niet in beeld zijn	2
Voogdij na scheiding.....	3
10.3 <i>Echtscheiding in Eritrea</i>	3
10.4 <i>Veranderingen in het gezinsleven</i>	3
Invloed van de dienstplicht op het familieleven; gescheiden families.....	3
Invloed van vluchten op het familieleven	4
10.5 <i>Gezinshereniging</i>	5
Behoeftte aan inzet.....	5
Behoeftte aan uitleg en duidelijkheid	5
10.6 <i>Gezinsuitbreiding</i>	6
Zwangerschap en bevalling.....	6
Dooop	7
Geboortedatum	7
10.7 <i>Sterfte</i>	8
Mentaal/emotioneel.....	8
Sociaal.....	8
Spiritueel.....	9
10.5 <i>Tips voor de begeleiding</i>	9
Echtscheiding.....	9
Zwangerschap en opvoeding	10
Sterftegeval	10

Datum : 2 april 2018

Auteurs : Winta Ghebreab, Amanuel Y. Abraha, Bet-EL Teklemariam, Nebil Kusmallah - Kenniscentrum Eritrese amv's

Versie : 1.0

Het kenniscentrum Eritrese amv's is onderdeel van het project Veerkracht, een project van Nidos en Arq Psychotrauma Expert Groep gefinancierd door het AMIF-programma. Het kenniscentrum werkt samen met de culturele mediators, de gedragswetenschappers en de juridische afdeling van Nidos in het beantwoorden van vragen van begeleiders over Eritrese amv's.

10.1 Familie in Eritrese context

Traditionele rolverdeling

De Eritrese samenleving is nog vrij traditioneel; zeker op het platteland vervullen mannen en vrouwen vaak nog hun traditionele rollen. Als vrouw trouw je vaak jong, soms al als tiener. Vrouwen horen als maagd het huwelijk in te gaan en horen buiten het huwelijk geen seks te hebben. Zij horen trouw te zijn aan hun man, hem te dienen en te gehoorzamen. Een vrouw die niet onder de hoede van haar vader of echtgenoot leeft wordt als opstandige vrouw gezien. Mannen zijn in de Eritrese samenleving verantwoordelijk voor de zorg en bescherming van de familie. Dat betekent verantwoordelijkheid voor het eigen gezin, maar ook voor je ouders en andere afhankelijke familieleden. Falen zij hierin, bijvoorbeeld wanneer een echtgenote of zus seksueel geweld heeft ervaren of slachtoffer is van huiselijk geweld, of wanneer ze zelf grensoverschrijdend gedrag vertonen, dan komt hier veel schuld en schaamte bij kijken.¹

Patriarchale familiesysteem

Eritrea is een patriarchale samenleving waarin mannen het hoogste gezag hebben en kinderen tot de familie van de vader behoren. Kinderen identificeren zich met het dorp van hun vader en krijgen de naam van hun vader. In Eritrea, net zoals bijvoorbeeld in Somalië, is je achternaam de voornaam van je vader. Als kind leer je vanaf je derde of vierde jaar al de voornamen en daarmee dus ook de achternamen te onthouden in jouw lijn van de familie (aan vaders kant tot wel zeven of meer generaties terug). Ook leer

je van kinds af aan alles over de geschiedenis en de identiteit van jouw dorp en gemeenschap.

Grootfamiliecultuur

De manier waarop familie gezien wordt in Eritrea is anders dan in Nederland. In Nederland voelt men zich vaak het meest direct verbonden met de eigen gezinsleden. Soms ziet men de rest van de familie alleen op verjaardagen en begrafenissen. In Eritrea is dat anders, niet alleen met het eigen gezin heeft men veel contact, ook met familieleden die via via aan elkaar verbonden zijn. Als Eritreeërs elkaar leren kennen vragen ze elkaar als eerste uit welk dorp ze komen en gaan ze namen in hun familie (ook aan moeders kant) af om een familieverband vinden. Als die gevonden wordt, ook al is het generaties terug, ben je familie. Als je familie bent kun je elkaar vertrouwen, dan kun je rekenen op elkaars hulp en is het normaal om bij elkaar te eten of logeren - dus óók als je elkaar nog maar nauwelijks kent. Dit verklaart ten dele hoe het mogelijk is dat amv's al snel na aankomst een eigen netwerk kunnen hebben. En wanneer ze geen netwerk hebben, dan ontwikkelen ze die met jongeren die ze hier leren kennen. Het groepsgewijs optrekken van jongeren kan dus een coping mechanisme zijn voor het ontbreken van de eigen familie.

De rol van ouderen en de mediationcultuur

De samenleving in Eritrea is vrij hiërarchisch. Deze hiërarchie wordt niet alleen op basis van gender bepaald, maar ook door leeftijd. Ouderen bepalen wat er gebeurt en jongeren horen daar naar te luisteren. Zo hebben kinderen veel respect voor hun ouders, ooms en tantes, oudere broers en zussen. Zij behandelen de

---

¹ Zie ook Schippers, M. (2017) Kinderen, gevlucht en alleen, een interculturele visie op de begeleiding van alleenstaande gevluchte kinderen.

jongere kinderen op hun beurt weer met veel zorg en warmte.²

Elk dorp heeft dorpsoudsten, een groep oudere mannen die de vrede en de harmonie in het dorp handhaven. Zij komen bijeen als er belangrijke beslissingen gemaakt moeten worden en bij geschillen. Denk daarbij aan voogdijzaken en echtscheiding. Zij bemiddelen dan tot er een oplossing gevonden is zoals een compensatie. Vrouwen krijgen over het algemeen geen gezaghebbende rol; zij spelen meer een rol op de achtergrond. Zij kunnen wel problemen aankaarten en zich uit spreken over zaken die niet goed gaan.

10.2 Voogdij in Eritrea³

Hoe is voogdij in Eritrea geregeld? We zullen hier een korte beschrijving geven.

Wat houdt voogdij in Eritrea in?

Voogdij betekent in Eritrea het hebben van rechten en verplichtingen om beslissingen te nemen over de opvoeding van een kind. Het concept van voogdij gaat over allerlei personen (ouders, familie of geen familie van de minderjarige). In tegenstelling tot de Nederlandse situatie, waar verschillende terminologie bestaat voor verschillende mensen die voor een kind zorgen (zoals ouderlijke verantwoordelijkheid, pleegouder, voogd, etc.) zijn hier geen verschillende termen voor in Eritrea. In de Eritrese wet zorgt de

voogd voor de minderjarige en zorgt deze ook voor diens financiën. Hier zijn enkele uitzonderingen op. Het is mogelijk om meerdere personen toe te wijzen die de voogd assisteren bij het verzorgen van de financiën van de minderjarige. De rechterlijke macht en de familie council spelen ook een rol in de zorg voor een kind. De *family council* bestaat uit familieleden die wanneer nodig betrokken worden.

Vrijstelling van de voogdij

In de Eritrese wet is bepaald dat iedereen onder de 18 jaar een minderjarige is die assistentie van een voogd nodig heeft. Er zijn echter enkele uitzonderingen waarbij iemand onder de 18 jaar ontvoogd wordt. Dat kan gebeuren bij zwangerschap, de geboorte van een kind of na een beslissing van een familie council om een minderjarige te ontvoogden.

Gedeelde voogdij

De belangrijkste regel omtrent voogdij erkent dat de vader en moeder van een kind dat geboren is binnen het huwelijk allebei de voogdij hebben over hun minderjarige kind. De term 'gedeelde voogd' verwijst naar de capaciteit van beide ouders om samen te beslissen over wat het beste is voor hun kind. Wanneer bovenstaande situatie niet toepasbaar is, gelden er andere regels. Wanneer een ouder overlijdt, gehandicapt of niet capabel is, dan wordt de andere ouder de enige voogd van het kind. In een tweede situatie, wanneer de vader van het kind onbekend is, wordt de moeder de enige voogd van het kind.

Voogdij wanneer ouders niet in beeld zijn

Wanneer de ouders van een kind gestorven zijn of niet in de positie zijn om voor het kind te zorgen, dan zal door de *family council* besloten worden wie voor het kind zal zorgen op basis van de

---

² Schippers, M. (2017) Kinderen, gevlucht en alleen, een interculturele visie op de begeleiding van alleenstaande gevluchte kinderen. Paragraaf 1.3 Impact van grootfamiliecultuur: pp. 17-19.

³ 'Voogdij en scheiding in Eritrea', A.Y. Abraha, juridisch expert op het gebied van het Eritrese rechtssysteem

bereidheid van familieleden. De staat speelt een zeer kleine rol in het uitvoeren van voogdij en alleen als de familie er zelf niet uitkomt, zullen familieleden naar de rechtbank stappen. De rechter heeft een lijst met wettelijke voogden. Wettelijk gezien zal de voogdij dan overgedragen worden aan de oudste grootouder van het kind. Als dit niet mogelijk is, dan gaat de voogdij over op de oudste oom of tante van het kind (aan vaders kant), en vervolgens op de oudste oudoom of oudtante. In de praktijk wordt deze lijst niet strikt gevolgd en wordt er maar weinig formeel vastgelegd aangezien dit niet verplicht wordt gesteld.⁴

Voogdij na scheiding

Scheiding is een andere gebeurtenis waarbij regels omtrent voogdij een belangrijke rol spelen in het leven van een minderjarige. In deze gevallen wordt over de voogdij *besloten* door een *family arbitrator*, als onderdeel van het proces van huwelijksontbinding. Dit wordt in de volgende paragraaf verder besproken.

10.3 Echtscheiding in Eritrea⁵

Family arbitrators zijn familieleden die een belangrijke rol vervullen. Op verlovings- en bruiloften zijn zij meestal de getuigen geweest, bij conflict treden zij op als mediators. Elke familie heeft zo zijn *family arbitrators*. Alleen volwassenen kunnen deze taak op zich nemen. Doorgaans zijn het oudere mannen, maar ook vrouwen kunnen zo'n rol vervullen. Bij scheiding spelen zij een belangrijke rol omdat scheiding in Eritrea tamelijk ingewikkeld is. Hoewel *family arbitrators* geen

professionals zijn, hebben zij wel de verantwoordelijkheid om te oordelen of een huwelijk ontbonden kan worden. Een huwelijk kan alleen ontbonden worden als er hier goede redenen voor zijn. Deze moeten aan de *family arbitrators* worden voorgelegd. Zij kunnen ook de effecten van de scheiding, zoals de voogdij over kinderen en de verdeling van eigendommen bepalen.

Er wordt dus van buitenaf bepaald of het huwelijk ontbonden mag worden; dit komt niet voort vanuit de wil van het echtpaar. Wanneer er geen familieleden of hechte kennissen zijn die als *family arbitrators* kunnen functioneren, kunnen twee ouderlingen die in contact staan met de rechtbank helpen. Dit is niet strikt volgens de wet, maar het gebeurt in de praktijk vaak.

10.4 Veranderingen in het gezinsleven

Invloed van de dienstplicht op het familieleven; gescheiden families

De militaire dienstplicht heeft grote impact op Eritrese families. Ten eerste zijn veel families opgesplitst doordat vaders en/of grootouders en andere familieleden hierdoor afwezig zijn. Dit heeft een groot effect op de invulling van de traditionele rollen van mannen en vrouwen. Doordat mannen vaak afwezig zijn en niet genoeg verdienen om hun familie te onderhouden voelen steeds meer vrouwen zich gedwongen om op de een of andere manier geld te verdienen. Vaak doen ze dit door bijvoorbeeld kleine goederen te verhandelen op de markt. Doordat de vader uit beeld is, is het aan andere familieleden om de disciplinerende rol van de vader over te nemen. Veel jongeren

---

⁴ Nidos cultureel mediaton verslag

⁵ 'Voogdij en scheiding in Eritrea', A.Y. Abraha

missen hierdoor ouderlijk toezicht, structuur en ook een rolmodel. Jongeren zijn er niet altijd trots op dat hun ouders in het leger zitten, omdat de huidige vorm van dienstplicht gelijkgesteld wordt aan 'slavenarbeid'⁶, en dit imago staat haaks tegenover het 'helden' imago van de vrijheidsstrijders van de onafhankelijkheidsoorlog. Sommige jongeren hebben hun vader nog nooit of maar zelden gezien en hebben geen emotionele band met hem kunnen opbouwen. Dit kan de moeizame relatie die vader en jongere hebben kunnen verklaren, wanneer zij na een geslaagde vlucht via gezinshereniging eindelijk herenigd worden. Hereniging is ook moeilijk vanwege de pijnlijke ervaringen die ze achter de rug hebben en de schaamte en het eerverlies die nog heersen. Bij jonge meiden die militaire dienstplicht hebben vervuld speelt bijvoorbeeld dat ervan uit wordt gegaan dat zij gedwongen zijn geweest om een seksuele relatie te onderhouden met mannelijke collega's of superieuren. Hun goede naam is geschonden en zij kunnen moeite hebben om daarna nog een echtgenoot te vinden. Desondanks blijft de vader en de gehele familie ontzettend belangrijk voor jongeren.

Invloed van vluchten op het familieleven

Als je Eritrese amv's in Nederland vraagt waar hun familieleden zijn, zul je begrijpen dat bij een groot deel hun vader en moeder (noodgedwongen) in verschillende landen verblijven. Zo kan het zijn dat de moeder is achtergebleven in Eritrea (met jongere broertjes en zusjes) en de vader in Israël of ergens in Afrika zit. Een ander scenario is dat er geen contact meer

mogelijk is met de vader die in het leger in Eritrea (vast)zit, en dat de moeder besluit met de jongere kinderen te vluchten. Doordat vluchtelingen weinig controle hebben op de omstandigheden in hun thuisland en tijdens hun vlucht - waar ze naar toe kunnen, wanneer en met wie - zien echtparen en familieleden elkaar soms jarenlang niet. Soms eindigen vluchtelingen in gevangenissen in transitlanden en weet niemand waar ze zijn. Mannen en vrouwen die elkaar uit het oog verloren hebben, kunnen onderweg een nieuwe partner ontmoeten. Door de gevaarlijke omstandigheden moeten vrouwen soms bescherming zoeken bij een meereizende man of de prostitutie in gaan om te overleven. Dat creëert nog meer druk op relaties en dan vooral wanneer er ook kinderen geboren worden in moeilijke omstandigheden. **De vlucht heeft dan ook een grote impact op (echtelijke) relaties, gezinnen, achtergebleven familie, de positie van de man en de vrouw in de gemeenschap en het welzijn van kinderen.** Echtscheidingen met ruzie en huiselijk geweld onder Eritrese vluchtelingen komt momenteel vermoedelijk veel voor.

Wanneer een man buiten zijn huwelijk om kinderen krijgt bij een andere (ongetrouwde) vrouw, wordt dat niet automatisch als reden gezien voor scheiding. Het wordt min of meer geaccepteerd, maar dezelfde maatstaven gelden niet wanneer een vrouw dit doet. Als getrouwde vrouw verlies je respect, eer en status bij een zwangerschap buiten het huwelijk. Omdat kinderen in Eritrea automatisch de naam van hun vader meekrijgen is het voor moeders zeer belangrijk dat de vader het kind erkent, ook als hij geen rol wil spelen in de opvoeding. Als een man dit weigert omdat hij de buitenechtelijke relatie niet wil erkennen, creëert dit grote problemen voor de vrouw. Het vragen om erkenning

---

⁶ VN-Mensenrechtenraad: Report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights in Eritrea, Sheila B. Keetharuth (mei 2014)

van de vader kan vrouwen dan tot uit wanhoop gevoerde acties leiden. Ook bij amv's van Nidos die jong moeder zijn geworden speelt dit probleem.

10.5 Gezinshereniging

Behoeftte aan inzet

Gezinshereniging is voor de meeste Eritrese amv's heel belangrijk, maar bij slechts 30% van alle aanvragen voor gezinshereniging slaagt de procedure.⁷ Jongeren ervaren hierdoor veel stress.⁸ Begeleiders willen de jongeren hierbij mentale ondersteuning bieden. Zij zeggen soms dat jongeren eerst voor zichzelf moeten zorgen, en dan pas hun familie kunnen helpen. Hoewel goedbedoeld kan dit juist voor nog meer stress zorgen bij de jongeren, omdat zij niet begrijpen wat hiermee bedoeld wordt. Zij kunnen het idee krijgen, dat de procedure niet de prioriteit krijgt die zij het willen geven nu ze zelf veilig in Nederland zijn aangekomen. Jongeren willen er zeker van zijn dat iedereen zich volledig inzet en dat alle mogelijkheden uitgeput worden.

---

⁷ Dit is een schatting gebaseerd op het aantal geslaagde aanvragen in 2016 in het onderzoek van VU Migration Law Clinic (2017) *The 'bewijsnood' policy of the Dutch immigration service: a correct interpretation of the Family Reunification Directive or an unlawful procedural hurdle?*

⁸ Sleijpen, M. & C. van Es & H. te Brake & T. Mooren (2017) *Alleenstaande minderjarigen uit Eritrea in Nederland* (Veerkracht onderzoek)

Behoeftte aan uitleg en duidelijkheid

De gezinsherenigingsprocedure is complex en duurt lang. Begeleiders vinden het lastig om de procedure aan jongeren uit te leggen en jongeren zitten daardoor met veel onbeantwoorde vragen. Het gebrek aan duidelijkheid en de wens om herenigd te worden kunnen verwachtingen scheppen die niet haalbaar zijn. Verwachtingsmanagement is heel belangrijk hierin om teleurstelling en conflict te vermijden: weten wat haalbaar is, wat er voor nodig, wat jouw taak hierin is als jongere, wat de taak van je ouders en die van de begeleider is, etc.

Omgaan met slecht nieuws

Jongeren waarbij de gezinsherenigingsprocedure niet is geslaagd, willen soms geen contact met hun familie. Pas wanneer ze aan hen kunnen vertellen wat de vervolgstappen zijn die ze kunnen nemen, zullen ze dit nieuws willen delen. Op die manier brengen ze hoop in plaats van 'onnodig' verdriet. Als er niks aan een situatie gedaan kan worden, dan geven jongeren soms de voorkeur aan zwijgen.

"Voor Eritreeërs is het 'niet weten' soms beter dan slecht nieuws brengen"

Cultureel mediator

Dilemma's

In een enkel geval komt het voor dat een jongere geen gezinshereniging wil. De reden hiervoor is soms moeilijk te achterhalen. Het komt weleens voor dat jongeren, doordat er een kloof is ontstaan tussen vader en kind, geen gezinshereniging willen wanneer alleen de vader over kan komen naar Nederland. Wanneer één van de ouders een buitenechtelijke relatie is aangegaan kan het ook lastig zijn voor een jongere, vooral als er ook kinderen uit deze relatie

geboren worden. Gaan de ouders in kwestie scheiden? Wie komt er naar Nederland? Verder komt soms tijdens de gezinsherenigingsprocedure naar voren dat de vader van de kinderen niet de biologische vader is.

“Toen de echtgenoot afwezig was door de nationale dienstplicht was de vrouw door de neef van haar echtgenoot verkracht. Zij heeft dit verzwegen en nu blijkt uit DNA-onderzoek dat de vader niet de biologische vader is”

Eritrese tolk en hulpverleenster

Dit kan een grote schok zijn voor alle betrokkenen. Jongeren zien dan van dichtbij of van een afstand hoe gezinnen soms uiteenvallen en moeten leven met de keuzes die hun ouders hebben moeten maken. Bovendien kunnen ze een zekere mate van druk en stress ervaren wanneer zij bij gezinshereniging moeten kiezen tussen herenigen met hun vader of hun moeder.

Nareizende vrouwen en kinderen

Vrouwen die via gezinshereniging naar Nederland komen, mogen al snel na aankomst bij hun echtgenoot wonen. Hoewel dit veel voordelen heeft (het gezin kan weer herenigd worden), zitten hier ook nadelen aan vast. Een vrouw is dan direct afhankelijk van de man: ze blijft maar een korte periode op het AZC en kan geen eigen netwerk opbouwen, ze is financieel afhankelijk en ook alle informatie die ze krijgt komt meestal via/van de echtgenoot (echtgenoot kan optreden als tolk of referent). Daar waar er sprake is van huiselijk geweld levert dit extra uitdagingen op voor hulpinstanties om te interveniëren. Het is in zulke situaties belangrijk dat hulpverleners het verhaal, de cultuur en de positie van zowel de man als de vrouw goed begrijpen, onpartijdige tolken inschakelen en niet te

snel handelen. Denk hierbij aan beslissingen maken over wie de voogdij krijgt in het geval zij willen scheiden.

10.6 Gezinsuitbreiding

Zwangerschap en bevalling

In Eritrea gaan zwangere vrouwen pas laat in de zwangerschap naar een huisarts, verloskundige of vroedvrouw of helemaal niet. In rurale gebieden bevallen de meeste vrouwen (80%) zonder getrainde vroedvrouw of arts door beperkte mogelijkheden hiervoor.⁹ Veel vrouwen zijn daar ook niet bekend met de voordelen van het innemen van foliumzuur en zwangerschapsscreening. Eritrese nieuwkomers zullen daarom in Nederland ook niet zo snel een dokter of verloskundige benaderen aan het begin van de zwangerschap. Zij zullen daar geen reden toe zien als zij verder gezond zijn. Het is daarom belangrijk om amv's te informeren over de voordelen van medische zorg.

Geboortezorg en opvoeding

Ook het is belangrijk dat Eritrese moeders en vaders zich realiseren dat er culturele verschillen zijn in de zorg voor baby's: hoe baby's gevoed worden, hoe ze slapen, hoe ze gewassen worden, hoe ze gekleed worden, hoe hun ontwikkeling gestimuleerd wordt en hoe affectie getoond worden. Eritrese moeders en vaders zijn zich niet bewust van deze verschillen en ook niet bekend met de verwachtingen van ouders in Nederland. Omdat er wel degelijk verschillen zijn, lopen Eritrese nieuwkomers het risico verkeerd begrepen en verkeerd ingeschat

---

⁹ 80 percent of deliveries in Eritrea occur without a physician or trained midwife, UNDP Eritrea

te worden. In uiterste gevallen kan dat leiden tot een ondertoezichtstelling (OTS).¹⁰ Ouders hebben dan ook baat bij voorlichting en ondersteuning rondom de thema's zwangerschap, geboortezorg en opvoeding van kinderen.

Erkenning van het kind

In Nederland zullen de meeste vrouwen na 3 maanden bekend maken dat zij zwanger zijn. In Eritrea kan dit later zijn. Het is gewoonlijk om te zwijgen over een zwangerschap totdat de buik goed zichtbaar is. Als het kind eenmaal geboren is, zal een Eritrese vrouw (ongeacht of ze gehuwd zijn of niet) verwachten dat de vader zijn kind zal erkennen. Erkenning van het kind en de doop van het kind zijn erg belangrijk (zie ook notitie over 'seksualiteit'). Mannen spelen in Eritrea bij zwangerschap en de zorg voor baby's meer een rol op de achtergrond. Tijdens zwangerschapsscreening en de bevalling zullen ze eerder thuis of in wachtkamer wachten; dat wil echter niet zeggen dat ze niet betrokken en zorgzaam zijn.

Doop

De doop van kinderen is erg belangrijk voor Eritrese ouders met een christelijke achtergrond. Door middel van de doop wordt het kindje door een priester in aanraking gebracht met het geloof (door het wassen met heilige water).

Traditioneel vindt de doop van een jongen na veertig dagen plaats en de doop van een meisje vindt plaats na tachtig dagen. Tot die tijd mag een pas bevallen vrouw de kerk niet betreden. Voor een doop worden allerlei voorbereidingen getroffen, zoals het kaalscheren van het hoofdje van de baby, het bespreken van de ceremonie met een priester, het kopen van nieuwe kleding voor ouders en kind en het doopfeest. Voor het feest zal er een uitgebreide maaltijd gekookt worden en zullen familie en vrienden uitgenodigd worden. De priester zal hier ook bij zijn.

Geboortedatum

Een geboortedatum is in Eritrea net als in heel veel andere landen, niks bijzonders. Administratief gezien is het niet relevant,

Belangrijke verschillen tussen het Eritrese en het Nederlandse systeem op een rijtje

Voogdij:

- *Er zijn geen verschillende termen voor voogdij in Eritrea*
- *Voogdij wordt niet vaak volgens de wet en via de rechter geregeld*
- *Family arbitrators kunnen beslissen over de voogdij van kinderen.*
- *Bij zwangerschap kan een minderjarige vrijstelling van voogdij krijgen*

Scheiding:

- *Family arbitrators helpen bij de ontbinding van een huwelijk hoeven hier niet speciaal voor bevoegd te zijn in Eritrea; vaak zijn dit de getuigen van het huwelijk.*
- *De scheiding hoeft in Eritrea niet door een rechtbank onderschreven te worden, waar dit in Nederland wel altijd moet.*
- *Family arbitrators bepalen of de grond van ontbinding van het huwelijk toereikend is.*

vooral op het platteland niet. Ook persoonlijk betekent een geboortedatum niet veel voor Eritreeërs. Verjaardagen worden niet echt gevierd. Men hecht meer waarde aan andere vieringen, zoals religieuze vieringen. Dit kan nu aan het veranderen zijn, maar het verklaart wel waarom sommige amv's niet bekend zijn met hun geboortedatum.

10.7 Sterfte

Bij een sterftegeval wordt er in de kerk een herdenkingsdienst gehouden en daarna afscheid genomen van de overledene. De dienst wordt de 'verlossing' genoemd. Tijdens de dienst bidt de priester voor de overledene en zijn familie. Hij vertelt ook iets over het leven van de overledene (wat voor een persoon iemand was, wie zijn ouders/ kinderen zijn etc.).

Na de begrafenis en de kerkdienst gaan familie en bezoekers naar het huis van de overledene, waar de rouwdienst verder zal plaatsvinden. Een rouwperiode duurt in Eritrea normaliter 12 dagen; hier in Nederland kan dit korter zijn (een weekend bijvoorbeeld). Na de rouwperiode is er een herdenking na 40 dagen, na 6 maanden, na 12 maanden en vervolgens jaarlijks.

Overlijdensberichten worden niet abrupt verteld aan nabestaanden en zeker niet via de telefoon. Men vertelt het slechte nieuws eerst aan andere familieleden, vrienden of burens en die vertellen het aan nabestaanden. Voor of nadat zij het nieuws melden, zorgen zij ervoor dat zij klaar staan om de nabestaanden op te vangen tijdens de rouw.

Mentaal/emotioneel

Bij een geval van overlijden wordt op uitbundige wijze verdriet getoond. Iedereen, ook mensen die niet nauw betrokken zijn bij de overledene, kan veel emoties vertonen. Ook kunnen er klaagzangen gezongen worden. In een klaagzang zingen of jammeren nabestaanden, vaak in rijmvorm, over de overledene. Dit kan, met pauzes, dagen en nachten achter elkaar doorgaan. Men laat de directe familieleden niet alleen, men staat ze te allen tijde bij. Het kan er, vergeleken met Nederlandse rouwdiensten en begrafenissen, veel heftiger en emotioneler aan toe gaan.

Sociaal

Zodra het bekend is dat iemand is overleden zal men de nabestaanden gaan bezoeken. Daar hoeft niemand voor uitgenodigd te worden, iedereen mag komen. Ook bijvoorbeeld vrienden van vrienden of mensen die de overledene niet persoonlijk kennen zijn welkom. Dat betekent dat zodra het overlijden bekend is, bezoekers kunnen arriveren tot het einde van de rouwperiode. Er kunnen grote aantallen mensen langskomen; een rouwperiode is een sociale aangelegenheid. Nabestaanden kunnen daardoor moe zijn, maar voelen zich ook gesteund. Ze hebben het sociale element nodig; het is niet gebruikelijk om verdriet alleen te verwerken.

Bij de rouwperiode hoort eten en drinken. Boodschappen worden samen ingekocht en de vrouwen koken samen Eritrese maaltijden. Iedere bezoeker wordt een maaltijd aangeboden en zij nemen vaak ook boodschappen of maaltijden van huis mee. Bezoekers die van ver komen blijven slapen. Men zoekt dan zelf een plekje om te overnachten, of ze gaan mee naar het huis van nabestaanden of andere bezoekers.

Spiritueel

Tijdens de gehele rouwperiode is er een priester aanwezig. Hij spreekt de directe familieleden moed in. Hij bidt en leest voor uit de Bijbel. Veel amv's hebben een kerk waar ze regelmatig naartoe gaan. Sommige jongeren hebben ook een eigen biechtvader. Ze hebben zijn contactgegevens en kennen de tradities en gewoonten. Zij kunnen helpen bij het uitnodigen van een priester en het treffen van voorbereidingen.

Financieel

Het is gewoonlijk dat bij een sterfgeval (en ziektegeval) er geld wordt verzameld onder vrienden en familieleden van de overledene voor het bekostigen van een begrafenis en andere onkosten.

10.5 Tips voor de begeleiding

De Eritrese cultuur is een grootfamilie cultuur, waarbij mediation een belangrijke rol speelt in het beheersen van conflicten en het hooghouden van de familie-eer. De informele context (bestaande uit de eigen familie, ouderen uit de gemeenschap, family arbitrators) speelt daarbij een grote rol; soms zelfs een grotere rol dan de formele context (de wetgeving en uitvoering ervan). Omdat in een patriarchale samenleving voornamelijk mannen de rol van 'mediators' op zich nemen gebeurt bemiddeling niet altijd op gender neutrale wijze. Dat wil zeggen: worden de belangen van vrouwen en kinderen (bescherming tegen huiselijk geweld) niet altijd even zwaar mee gewogen. In Nederland wordt het informele netwerk ook betrokken bij problemen. Soms bestaat dit netwerk uit religieuze leiders of andere mensen uit de gemeenschap omdat directe familieleden niet aanwezig zijn. Zij spelen meestal een rol op de achtergrond en worden niet altijd gezien of betrokken door

hulpverleners. Het is goed om met de volgende aspecten rekening te houden:

Echtscheiding

- Het komt voor dat een mannelijke Eritrese tolk buiten zijn professionele rol treedt, en vanuit de patriarchale cultuur een neerbuigende houding neemt ten opzichte van een vluchtelingvrouw die zich in een crisissituatie bevindt. Bijvoorbeeld als zij een beschrijving wil geven van het huiselijk geweld dat zij heeft doorstaan maar de tolk haar verhaal niet volledig vertaalt of haar interrumpeert omdat hij van mening is dat ze 'voldoende' heeft gezegd.¹¹
- Ga er niet vanuit dat ouders weten hoe een scheiding in zijn werk gaat in Nederland. Attendeer ze op hun rechten en plichten en leg uit hoe een scheidingsprocedure gaat. Heb oog voor het feit dat ze waarschijnlijk niet weten hoe procedures werken, ook al lijkt het vanuit je eigen perspectief heel logisch.
- Houd er rekening mee dat bij huiselijk geweld vrouwen hier niet snel mee naar buiten zullen komen uit angst voor eerverlies, verlies van de eigen sociale netwerk of wraak van de echtgenoot.
- Heb oog voor het feit dat nieuwkomers niet weten dat er in Nederland instanties bestaan die kunnen helpen en begeleiden.
- Bespreek het als je vermoedt dat een vrouw wordt mishandeld, maar wees discreet. Wees waakzaam dat de eigen partner niet als tolk wordt ingeschakeld en zorg dat er van een

---

¹¹ Eritrese hulpverleenster en tolk

onafhankelijke tolk gebruik wordt gemaakt.

Zwangerschap en opvoeding

- Het is belangrijk om amv's te informeren over de voordelen van medische zorg tijdens de zwangerschap en te adviseren om vroeg in de zwangerschap met een verloskundige af te spreken. Jonge ouders hebben ook veel informatie en voorlichting nodig op het gebied van opvoeding.

Sterftegeval

- Eritrese jongeren verwerken gevoelens van rouw samen. Geef ze de mogelijkheid dit te doen.
- Vraag aan vrienden van de overledene of er nabestaanden zijn in Nederland (Europa) die mogelijk niet bekend zijn bij de begeleiding en die geïnformeerd zouden moeten worden
- De meeste Eritreeërs willen in Eritrea begraven worden. Om dit te kunnen bekostigen doen nabestaanden vaak een beroep op de kerk en kerkgangers om een bijdrage te leveren. Bied de jongere de ruimte om dit te kunnen doen.
- Maak afspraken met nabestaanden en jongeren hoe lang de rouwdienst zal duren en waar deze plaats zal vinden
- Amv's staan in contact met elkaar en het is mogelijk dat jongeren uit verschillende locaties afscheid willen komen nemen van de overledene en de rouwdienst of herdenkingen willen bijwonen. Het is *not done* om tijdens

de rouw mensen toegang te weigeren tot een woning omdat het vol is. Als er zorgen zijn over veiligheid door het grote aantal mensen, dan zou de rouw bijvoorbeeld ook op een tweede locatie kunnen plaatsvinden. Men zou dan eerst naar de hoofdlocatie kunnen gaan om medeleven te uiten aan nabestaanden en dan naar de tweede locatie kunnen gaan.

- Geef de jongeren extra budget voor de rouw (boodschappen, transportkosten). Maak hier afspraken over.
- Geef de jongeren extra vrije tijd (bespreek het met school/werk) zodat ze rouwdiensten en de begrafenis kunnen bijwonen. Maak hier afspraken over.
- Informeer de buurt en wijkagent over de begrafenis en rouwdiensten die zullen plaatsvinden zodat ze niet klagen over overlast. Voor Nederlanders kan het heftig overkomen. Daarnaast zullen jongeren over het algemeen ook veel tijd buiten (in galerijen of op straat) besteden om verschillende redenen: om even te roken, met bekenden bij te praten, etc.
- Tijdens een begrafenis van een pupil vorig jaar kreeg een aantal meisjes ook een (stress gerelateerde) aanval. Bespreek met begeleiders/gedragswetenschappers hoe hiermee omgegaan zal worden.
- Betrek de jongeren in de organisatie; vraag wat ze nodig hebben om op een waardige wijze afscheid te nemen van de overledene.